

MEZEY KATALIN

Miklóssy Endre emlékezete

Építészmérnök, író, filozófus, eszmetörténész. Sorolhatnám a szellem számos területét, amelynek jeles értője és művelője volt. Elfogulatlan, felkészült és ki nem alvó érdeklődéssel bíró igazságkereső. Rendkívüli memória, páratlan műveltség és lényeglátó képesség jellemezte. Lelkész édesapja öröksége miatt sem tagadta meg istenhitét, de azért sem, mert önértékelési zavaroktól mentes, a felfoghatatlan előtt fejet hajtani képes gondolkodó volt.

Hosszú éveken át a várostervezés, a regionális építészeti tervezés volt a munkaterülete. A rendszerváltozás után minisztériumi köztisztviselő volt, a magyarországi építésügy felügyeletével foglalkozott, majd a vidékfejlesztés részeként a cigányság társadalmi felemelkedésének elősegítésére készített tervezetet. Másfél évtizeden át egyetemi oktatóként vett részt a településmérnök-képzésben a Szent István Egyetem Tájépítészeti Karán.

Szerteágazó érdeklődésére és széles látókörére mi sem jellemzőbb, mint hogy ezek mellett a fontos szakterületek mellett, amelyeket teljes szellemi fegyverzettel szolgált, szabad idejében és az este, az éjszaka óráiban a szépirodalom, a filozófia, az eszmetörténet, a történelem nagy kérdéseit, teljesítményeit tanulmányozta. Ahogy napi munkája elvégzése során sem a szakmai rutin már jól kimélyített keréknyomaiban haladt, ugyanúgy szellemi felfedező útjai is elfeledett, páratlan kincseket rejtő terepekre vezettek.

Az európai és a magyar műveltség sok területén bukkant fontos összefüggésekre, korábban elhanyagolt vagy szándékosan mellőzött tényekre, eredményekre, alkotókra. „A huszadik századot a magyar köztudat a kirekesztődésünk, pusztítatásunk, haloklásunk évszázadának tartja, ámde csodálatosképpen mégis van számunkra egy másik arca: a magyar

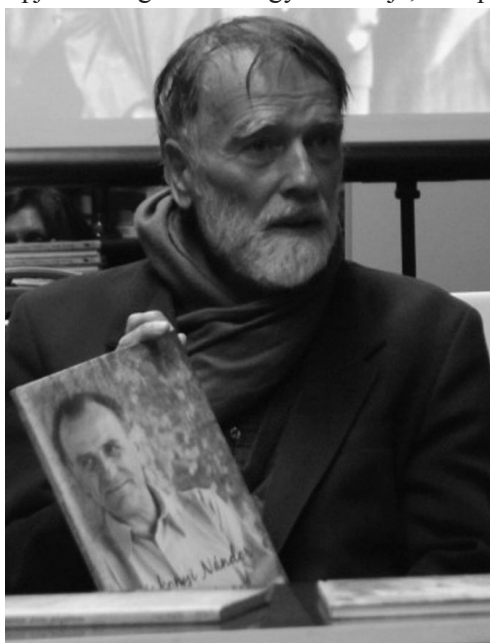
nép legnagyobb teljesítményei is ehhez a századhoz kötődnek... A valódi emberi teljesítmény sohasem öncélú, mértékét a mások számára végzett szolgáltatásban hordozza. A magyar gondolkodás számára ez a szolgálat segítség volt az alkonyodó nyugati kultúra megújításához” – írta *Gondolkodók a Magyar Évszázadból* című tanulmánya bevezetőjében (Ökotáj, 2003, 31–32. sz.).

Túl a tornyon, melyet porbul rakott a szél... című, legjelentősebbnek tartott tanulmánykötetében, a human tudományok hat meghatározó, XX. századi magyar zsenije, Fülep Lajos, Hamvas Béla, Karácsony Sándor, Kerényi Károly, Szabó Lajos és Várkonyi Nándor életművét mutatja be. Könyve az olvasók körében máig tartó érdeklődést kelt, de sajnos a szakmai befogadást, visszafogadást eddig nem hozta meg a tudományos életből „idealista alapvetésük” miatt kiselejtezett nagy gondolkodóink számára.

A másik ember keresése című, 2009-ben kiadott tanulmánykötete is egy alapvető ismeretet állít az elemzés középpontjába: „Semmi sincs külön, hanem minden valamilyen összefüggésben van” – idézi a neves gondolkodó, Fülep Lajos megfogalmazását. „Olyasmit jelent

ez, hogy az összefüggés mintegy a tudatos ismeretek, sőt a szubjektív szándékok fölött is érvényesül.” A társadalmi szakadékokat egyre gyógyíthatatlanabbá mélyítő, atomizálódott korunkban mind jobban feledésbe merül ez a tudás. Esszéiben a szerző tehát életünk alapvető adottságaira, például társas lény mivoltunkra figyelmeztet. Az egyetemes együttműködésre, ami az élet foglalatja, az osztályok, fajok, nemzetek vagy nemek közötti harc helyett.

Mi Magyarok című esszéjében (Szepo, 2014. december) Széchenyi kérdésfelvetése nyomán, Hamvas Béla elemzéseit továbbgondolva a magyarság szellemi és történelmi hivatásáról ír. „A ’magyar csoda’ nem az, amit Herder vélt rólunk, hogy ugyanis egy kis és rokontalan nép ellenséges környezetben olyan sokáig megmaradhatott. Mert nem olyan kicsi, nem olyan rokontalan, és alapjában véve az ellensége sem kívül van elsősorban. Ezért mindaz, amit oly régen

Miklóssy Endre (1942–2018)

fröcskölnek ránk, lehet ugyan szemenszedett hazugság, hisz éppen az ellenkezője az igaz, ez mit sem segít rajtunk. Semmiféle nacionalista agresszivitás nincs, és nem is volt a magyarokban, hanem éppen az ellenkezője. Amit 'Nachtenshass'-nak, felebaráti gyűlöletnek mondhatnánk, és ami közvetlenül a velünk lakóra irányul, megkülönböztetetten a magyarokra. És amit tökéletesen kifejez Hamvas Béla jelzője: a közösség elleni büntett. A csoda tehát az, hogy ilyen alapadottság mellett is meg tudtunk maradni.”

Miklóssy Endre nemzeti sorskérdéseink tekintetében sem éri be azokkal a közhelyekkel, amelyek a veszteségekre koncentrálva, mindenért balsorsunkat okolva, figyelmen kívül hagyják szellemi tartalékainkat és a bennünk élő szabadságvágy felhajtó erejét. Jól látja és felhívja a figyelmet a meglévő, je-

lentős teljesítményekre, és látja társadalmi, szakmai hasznosulásuk elmaradását is. Látja, hogy az „egyszemélyes” teljesítmények azért válnak zárványokká, mert a velük szemben közömbös vagy éppen ellenséges szakmai és politikai köröknek sikerül az alkotókat is partvonalon kívülre szorítani, kirekeszteni a kortárs párbeszédből. Így nem kötődnek hozzájuk iskolák, nem épülhetnek be a társadalom talapzatába, nem tudják megtermékenyíteni saját koruk műveltségét.

„Alszik egy nép a védőpajzs alatt, amit Hamvas Béla megörökített. Vajon felébred-e egyszer?” – kérdezi esszéje végén a hosszú betegséget követően, idén január 19-én elhunyt Miklóssy Endre. Bízunk benne, hogy noha már nélküle – de általa is gyarapított szellemi örökségünk birtokában és ismeretében – erre a döntő kérdésre jó választ fogunk adni.

Varga Gábor: Nagysándor József (Budapest, 2006)